

Profesor Lech Dubel – prawnik i historyk doktryn
polityczno-prawnych.
Portret człowieka, uczonego i nauczyciela

Professor Lech Dubel – a Lawyer and a Historian of Political-Legal Doctrines.
Portrait of a Man, Scholar and Academic

Niniejszy tekst dedykujemy wyjątkowemu człowiekowi – uczonemu i nauczycielowi. Zdajemy sobie sprawę, że zadanie, przed którym stajemy, nie jest łatwe. Trudno przecież na kilku stronach opisać życiową ścieżkę tak wybitnej, a zarazem tak bliskiej nam osoby. Na wstępie, zgodnie z tradycją, wypada przytoczyć podstawowe fakty z biografii Pana Profesora.

Lech Dubel urodził się 19 grudnia 1948 r. w Lublinie. Pan Profesor jest absolwentem najbardziej prestiżowego lubelskiego Liceum im. Stanisława Staszica. Studia prawnicze były dla Niego wyborem oczywistym. Za równie pozadyskusyjne należy uznać zainteresowania Jubilata przedmiotami z zakresu historii oraz teorii państwa i prawa. Uczestniczył w seminarium prof. dr. hab. Henryka Groszyka, pod którego kierunkiem obronił pracę magisterską na temat ewolucji idei suwerenności. Studia prawnicze ukończył w 1970 r. z wynikiem bardzo dobrym.

Losy Profesora Lecha Dubela na stałe splotły się z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, na którym po ukończeniu studiów został zatrudniony jako asystent. Początek kariery Jubilata zbiegł się w czasie z utworzeniem Instytutu Historii i Teorii Państwa i Prawa. W ramach przeprowadzonej w 1972 r. reorganizacji przestał istnieć Zakład Historii Państwa i Prawa i Doktryn Polityczno-Prawnych. Powołano wówczas Zakład Teorii Państwa i Prawa i Historii Doktryn Polityczno-Prawnych. Kierownikiem nowo powołanej jednostki został Mistrz i Nauczyciel Jubilata – Profesor Grzegorz Leopold Seidler. Był on także promotorem Jego rozprawy doktorskiej. W 1976 r. odbyła się publiczna obrona mgr. Lecha Dubela, który na podstawie pracy doktorskiej pt. *Ewolucja gospodarczo-organizacyjnej funkcji państwa socjalistycznego uży-*

skął stopień doktora nauk prawnych. Jako młody uczony pod koniec lat 70. Lech Dubel wyjechał do Stanów Zjednoczonych Ameryki, gdzie w ramach stypendium naukowego przebywał na Uniwersytecie Lock Haven. Na uczelni w Pensylwanii Jubilat prowadził badania i gromadził materiały do przygotowywanej rozprawy habilitacyjnej.

W 1980 r. doszło do zniesienia unii rzeczowej pomiędzy teorią prawa i doktrynami polityczno-prawnymi. Kierownikiem utworzonego, a ściślej rzecz ujmując – reaktywowanego, Zakładu (w latach 1966–1971 istniała Katedra Doktryn Polityczno-Prawnych) został prof. dr hab. Jan Malarczyk. Dalsze naukowe losy Profesora Lecha Dubela były od tego czasu związane z Zakładem, a później z Katedrą Historii Doktryn Polityczno-Prawnych.

W 1988 r. ukazała się monografia Lecha Dubela zatytułowana *Problem biurokracji w tradycji myśli socjalistycznej*, której recenzentem wydawniczym był prof. dr hab. Andrzej Sylwestrzak. Stanowiła ona podstawę nadania Jubilatowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie historii doktryn polityczno-prawnych i nauk politycznych. Po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego Lech Dubel został zatrudniony na stanowisku docenta.

W 1989 r. Jubilat był uczestnikiem seminarium w Salzburgu, gdzie przebywał na przełomie sierpnia i września. W dniu 1 lipca 1997 r. objął stanowisko profesora nadzwyczajnego. W latach 1993–1999 Pan Profesor pełnił funkcję prodziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 lutego 2010 r. Lech Dubel otrzymał tytuł profesora nauk prawnych i awansował na stanowisko profesora zwyczajnego.

Kierownictwo Zakładem, później Katedrą Historii Doktryn Polityczno-Prawnych, a następnie Katedrą Doktryn Politycznych i Prawnych Profesor Lech Dubel objął po śmierci prof. Jana Malarczyka w 1998 r. Funkcję tę sprawował przez 20 lat, do końca września 2018 r., kiedy przeszedł na emeryturę.

Kreśląc sylwetkę Pana Profesora Lecha Dubela, naszym zamiarem jest nie tylko przedstawienie portretu Jubilata jako uczonego. W znacznym stopniu to osobowość twórcy determinuje treść uprawianej nauki. Bez poznania człowieka nie jest łatwo dokonać egzegezy jego dzieł. Jaki jest Pan Profesor Lech Dubel? Przez tych z górą 20 lat widzieliśmy się niemal codziennie. „Spotkania czwartkowe” były nie tylko formalnymi posiedzeniami Katedry, lecz także stanowiły wydarzenia mające swój własny rytm i rytuał. Zewnętrzny obserwator mógłby odnieść wrażenie, że Profesor Dubel prowadzi monolog. Być może Jubilat więcej mówił, niż słuchał, jednak i tak wiedział wszystko – rozumieliśmy się bez słów. Profesor Lech Dubel miał zawsze świadomość tego, co dzieje się w życiu naukowym i osobistym każdego z pracowników Katedry. Cenił i rozumiał wagę szczęścia rodzinnego oraz jego związek ze spokojem w pracy twórczej czy osiągnięciami na polu naukowym. Posiadał niezwykłą umiejętność, aby z jednej stro-

ny nie ingerować w wolność twórczą członków Katedry, z drugiej zaś stale nas inspirować i zachęcać do rozwoju naukowego.

Profesora Dubela cechuje skromność, a zaszczyty nigdy nie stanowiły dlań celu działania. Jubilatowi nigdy nie brakowało empatii. Jego serce zawsze biło po lewej stronie. Cechuje go: brak zgody na nieuczciwość, niesprawiedliwość i konformizm; dystans wobec samego siebie; nieco sarkazmu; mądrość – podparta wielką erudycją, ale – dodajmy – nie jest to tylko erudycja książkowa, *ex cathedra*, ponieważ Pan Profesor zna i rozumie życie. Co ważne, potrafi mieć własne zdanie. Być może nie lubi go zmieniać, ale zawsze można było próbować go przekonać.

W dorobku Profesora Lecha Dubela można wyróżnić kilka obszarów naukowej eksploracji. Należą do nich w szczególności: szeroko rozumiana myśl lewicowa; doktryny okresu średniowiecza i renesansu, jak również zagadnienia metodologiczne związane z przedmiotem oraz metodą doktryn politycznych i prawnych. Należy przy tym podkreślić wszechstronność zainteresowań badawczych Jubilata, który w pracy naukowej zajmował się nie tylko historią idei, lecz także teorią i filozofią prawa oraz nauką o polityce. Dlatego perspektywa badawcza Pana Profesora nie była jednowymiarowa, lecz szersza i bardziej komplementarna z uwagi na liczne wątki polityczne, ustrojowo-prawne oraz filozoficzne. *Signum specificum* dorobku naukowego Jubilata jest również fakt, że rozważaniom w obszarze myśli społecznej, politycznej i prawnej z reguły towarzyszyła refleksja teoretyczno-prawna.

Lech Dubel wprowadził do obiegu naukowego niesłusznie zapomnianych, niedocenionych i nieodkrytych przedstawicieli myśli lewicowej. Jubilata zawsze interesowali outsiderzy. Skutecznie opierał się modom. Badał to, co jego zdaniem było wartościowym przedmiotem naukowej eksploracji. Obce było mu naukowe efekciarstwo. Profesor przywracał prawdę o roli dysydentów myśli lewicowej. Osobiście zaliczał do tej grupy: Lwa Dawidowicza Trockiego, Karola Kautsky'ego, Bruna Rizziego i Jana Waława Machajskiego. Odkrywał i systematyzował zasady, którymi faktycznie rządzą się systemy polityczno-prawne. Pisał m.in. o Milovanie Djilasie, Jamesie Burnhamie, Karolu Marksie, Fryderyku Engelsie, Włodzimierzu Leninie, Karolu Kautskym, Lwie Trockim, Róży Luxemburg i Aleksandrze Kołłątaj. Jak napisano w jednej z recenzji, Profesor Lech Dubel „W tej dziedzinie wyrósł na niekwestionowany autorytet naukowy w naszym kraju”. Do szczegółowych obszarów badawczych Jubilata należy zaliczyć też problem biurokracji w tradycji myśli socjalistycznej oraz myśl J.W. Machajskiego (1866–1926).

Profesor Lech Dubel w swojej rozprawie habilitacyjnej pt. *Problem biurokracji w tradycji myśli socjalistycznej* (Lublin 1988) przedstawił poglądy odnośnie do biurokracji i biurokratyzacji, które występowały w głównych nurtach myśli socjalistycznej, pokazując ewolucję analizowanych zjawisk. Autor dokonał nie

tylko rekonstrukcji oryginalnych poglądów na temat biurokracji, które występowały w różnych nurtach myśli socjalistycznej, lecz także wykazał, że łączyła je wspólna myśl: „[...] biurokracja nie jest samodzielny podmiotem władzy, tak jak to twierdzą teorie nowej klasy, panującym ekonomicznie, a co za tym idzie politycznie”¹. Warto podkreślić, że opracowanie zagadnienia biurokracji u schyłku lat 80. nie było zadaniem łatwym, wymagało bowiem zarówno znajomości literatury obcojęzycznej, którą Jubilat w znacznej części zgromadził podczas pobytu w Stanach Zjednoczonych, jak i odwagi w formułowaniu wniosków badawczych. Z kolei opracowanie monograficzne na temat J.W. Machajskiego – polskiego rewolucjonisty i jednego z ostatnich przedstawicieli pokolenia ideologów społecznych przełomu XIX i XX w. – było pierwszą systematyczną pracą na temat myśli tego zapomnianego w dziejach i historiografii „proroka rewolucji”².

Ważną część dorobku Lecha Dubela dotyczy efektów badań w zakresie myśli średniowiecza. Składają się na nią prace poświęcone doktrynie politycznej Jana z Salisburys, Marsyliusza z Padwy i św. Tomasza z Akwinu. Jubilat był pomysłodawcą, autorem wprowadzenia i konsultantem przekładu z języka angielskiego fundamentalnego dzieła Jana z Salisburys pt. *Policraticus*. Jak napisał we wstępie: „[...] dla prawników i politologów szczególną wartość stanowią te fragmenty [...], które pozwalają na postawienie tezy, iż jest on jednym z pisarzy średniowiecza budujących ideę władzy praworządnej”³. Przedmiotem badań Jubilat uczynił również doktrynę Filipa Kallimacha i Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Ważnym obszarem eksploracji naukowej Profesora Dubela były zagadnienia metodologiczne związane z historią doktryn politycznych i prawnych⁴. W pierwszym wydaniu podręcznika pt. *Historia doktryn politycznych i prawnych do końca XIX wieku* za równoprawne uznał posługiwanie się terminami „historia doktryn politycznych i prawnych” oraz „historia filozofii prawa” ze względu na przedmiot, metody i źródła⁵. Zmiana nazwy na historię doktryn stanowiła Jego zdaniem o rozszerzeniu zakresu badania nie tylko o problematyki polityczne, lecz także o szczegółowe zagadnienia prawne. Autor szczególnie eksponował drugi człon nazwy – „doktryny prawne”. Dowodził, iż historię doktryn należy zaliczać do szeroko rozumianych dyscyplin prawoznawstwa, która jest wykładana inaczej niż

¹ L. Dubel, *Problem biurokracji w tradycji myśli socjalistycznej*, Lublin 1988, s. 28.

² *Idem*, *Zapomniany prorok rewolucji. Szkic o Janie Wacławie Machajskim*, Lublin 2009, ss. 192.

³ *Idem*, *Wprowadzenie*, [w:] Jan z Salisburys, *Policraticus albo o paplaninie dworaków i przekazach filozofów*, oprac., wprowadzenie i konsultacja tłumaczenia L. Dubel, przeł. M. Kruk, Lublin 2008, s. 11.

⁴ Por. M. Maciejewski, T. Scheffler, *O doktrynologii: rozważania dotyczące przedmiotu oraz metody doktryn politycznych i prawnych*, [w:] *Myślenie o polityce i prawie. Przedmiot – metoda – praktyka*, red. I. Barwicka-Tylek, A. Czarnicka, M. Jaskólski, J. Malczewski, Warszawa 2015, s. 270–273.

⁵ L. Dubel, *Historia doktryn politycznych i prawnych do końca XIX wieku*, Warszawa 2002, s. 22.

historia myśli politycznej na wydziałach politologicznych. Doktryną w ujęciu Autora był tylko taki pogląd, u którego podstaw leżała świadomość metodologiczna twórcy oraz „bezpośredni zamiar racjonalnej interpretacji zjawiska prawa lub państwa”⁶. Doktryna powinna z jednej strony posiadać pewien „stygmata uczoneści”, lecz z drugiej strony „dla pojęcia doktryny nie jest konieczny wymóg zupełności i spójności, wewnętrznego usystematyzowania”⁷. To, co istotne dla nadania danym poglądom miana doktryny, to „faktyczne, społeczne oddziaływanie”⁸. Do przedmiotowego obszaru zainteresowań Pana Profesora można zaliczyć również badania dotyczące koncepcji metodologicznej G.L. Seidlera⁹.

Podsumowaniem tej części rozważań niech będą słowa Profesorów Marka Maciejewskiego i Henryka Olszewskiego zawarte w recenzjach, które zostały sporządzone na potrzeby postępowania o tytuł naukowy profesora dla Lecha Dubela, stanowiące w naszym przekonaniu *opinio communis* środowiska historyków doktryn politycznych i prawnych.

Pierwszy z wymienionych pisał: „Po śmierci Profesorów Grzegorza Leopolda Seidlera i Jana Malarczyka jest On – śmiem twierdzić – jednym z najwybitniejszych, jeśli nie najwybitniejszym uczonym w lubelskim ośrodku akademickim (skupiającym się tak na Uniwersytecie M. Curie-Skłodowskiej, jak i na KUL-u), zajmującym się dziejami idei państwa, społeczeństwa i prawa”.

Według słów Profesora Henryka Olszewskiego: „Lech Dubel zaprezentował twórczy i oryginalny wkład w rozwój polskiej nauki prawa [...]. W tym zakresie zaprezentował badania o wręcz unikalnym charakterze także w sensie wydobywania na światło dzienne materiałów całkowicie nieznanymi polskiej literaturze naukowej”.

Oprócz aktywności naukowej na uwagę zasługują osiągnięcia Profesora Dubela w działalności dydaktycznej i promotorskiej. Na niwie dydaktycznej warto w szczególności wskazać na mający wiele wydań podręcznik Pana Profesora z historii doktryn politycznych i prawnych¹⁰. Należy przy tym podkreślić, że powyższa pozycja znacznie wykracza poza przyjętą dla tego typu opracowań konwencję. Poszczególne rozdziały podręcznika mają bowiem w dużym stopniu charakter autorski. Treść opracowania w toku kolejnych wydań była rozszerzana i doskonalona. Podręcznik obejmuje myśl polityczną i prawną starożytnych Chin

⁶ *Ibidem*, s. 18.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ L. Dubel, J. Kostrubiec, *Ewolucja metodologii nauk prawnych w ujęciach Profesora Grzegorza Leopolda Seidlera*, „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2010, t. 13, s. 21–34.

¹⁰ L. Dubel, *Historia doktryn politycznych i prawnych do końca XIX wieku*, Warszawa 2002, ss. 396 (wyd. 2, Warszawa 2003, ss. 404); *idem*, *Historia doktryn politycznych i prawnych do schyłku XX wieku*, Warszawa 2005, ss. 532 (wyd. 2, Warszawa 2007, ss. 544; wyd. 3, Warszawa 2009, ss. 519; wyd. 4, Warszawa 2012, ss. 540).

i Wschodu. Zawiera też autorskie opracowanie doktryn m.in. Jana z Salisbury, Marsyliusza z Padwy, G. Botero, Kallimacha, B. Rizziego, L.D. Trockiego czy J.W. Machajskiego. Recenzenci podręcznika podkreślili w szczególności „znakomity zmysł konstrukcyjny” Autora i „doskonałe panowanie nad ogromnym materiałem oferowanym studiującym”.

Profesor Lech Dubel był promotorem sześciu prac doktorskich (Agaty Grudzińskiej, Jarosława Kostrubca, Grzegorza Ławnikowicza, Małgorzaty Łuszczynskiej, Marcina Niemczyka, Marka Tracz-Trynieckiego). Wielokrotnie powoływano Go na recenzenta w przewodach doktorskich, habilitacyjnych i postępowaniu o tytuł profesora, co stanowi o wysokiej pozycji Jubilata w środowisku naukowym. Pod kierunkiem Pana Profesora napisano ponad tysiąc prac magisterskich i dyplomowych. Świadczy to o szczególnym zaangażowaniu Jubilata w proces kształcenia oraz o wyjątkowych zdolnościach w zakresie zainteresowania studentów historią doktryn politycznych i prawnych. W sferze dydaktyki akademickiej Profesor Dubel prowadził zajęcia nie tylko z historii doktryn polityczno-prawnych, lecz także z historii myśli administracyjnej, socjologicznej i ekonomicznej, wstępu do prawoznawstwa, jak również aksjologii współczesnych systemów politycznych i prawnych. Prowadzone przez Jubilata wykłady – podczas których niejednokrotnie starał się wywołać dyskurs z audytorium, prowadząc do wymiany myśli w formie ustnej polemiki – zawsze cieszyły się uznaniem i popularnością wśród studentów. Przekazując wiedzę historyczną podczas wykładów i seminariów, Pan Profesor starał się pokazywać związki doktryn politycznych i prawnych ze współczesnymi instytucjami polityczno-prawnymi. Jako nauczyciel akademicki łączył wysokie wymagania egzaminacyjne z życzliwym stosunkiem do studentów. Za działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną był wielokrotnie nagradzany przez Jego Magnificencję Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Ponadto otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej oraz Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi.

To, co zawsze cechowało Profesora Dubela, to *sui generis* patriotyzm naukowy. Sprawie doktryn – trwaniu, przyszłości i jakości uprawianych w jej ramach badań – poświęcił wiele swego cennego czasu. Dyskretny lobbying, poparty szczególnym szacunkiem, jakim darzono Profesora, ułatwił przetrwanie doktryn jako podstawowego przedmiotu nauczania na większości polskich uczelni. Z perspektywy czasu słuszne okazało się także forsowane przez Jubilata „zerwanie z historią”; było ono pozorne – uprawianie nauki i dydaktyki w Katedrze Doktryn Politycznych i Prawnych nie podważało bowiem zasadności badań historycznych, a raczej otwierało przed uczonymi nowe perspektywy naukowe. Profesor Lech Dubel był również jednym z inicjatorów zjazdów historyków doktryn, będących istotnym forum dyskusji przedstawicieli doktryn oraz integracji środowiska naukowego. Z inicjatywy Pana Profesora zorganizowano dwa ogólnopolskie zjazdy historyków doktryn politycznych i prawnych (Ogólnopolski Zjazd Historyków

Doktryn Politycznych i Prawnych, Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. „Idee polityczne i prawne jako źródło instytucji politycznych i prawnych”, Krasnobród, 27–30 września 2002 r.; Zjazd Historyków Doktryn Politycznych i Prawnych, Międzynarodowa Konferencja Naukowa, Kazimierz Dolny nad Wisłą, 22–25 września 2011 r.). Ponadto Jubilat aktywnie uczestniczył we wszystkich organizowanych przez środowisko naukowe konferencjach i zjazdach historyków doktryn.

Profesor Lech Dubel poza sferą *stricte* naukową i dydaktyczną prowadzi aktywną działalność organizacyjną. Jest członkiem Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej oraz Komisji Prawniczej Lubelskiego Oddziału Polskiej Akademii Nauk. Do 2019 r. Jubilat pełnił zaszczytną funkcję redaktora naczelnego czasopisma naukowego o ponad 50-letniej tradycji „*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska sectio G (Ius)*”.

Emerytura nie jest końcem aktywności uczonego, lecz jest to kolejny, nowy etap w pracy badawczej. Z pewnością tak będzie w przypadku Profesora Lecha Dubela. Jubilat jest pełen pasji, gotowy do pracy i podejmowania nowych wyzwań. Co stanie się przedmiotem Jego kolejnych badań? Tego nie wiemy. Możemy tylko snuć przypuszczenia. Profesor jest jednym z najwybitniejszych znawców trockizmu, posiada wiele tomów unikalnych źródeł. Stałoby się źle, gdyby Szanowny Jubilat nie uczynił użytku ze swoich głębokich i usystematyzowanych przemyśleń. Czekamy zatem na wielką syntezę poświęconą myśli L.D. Trockiego.

Podsumowując, musimy napisać coś dla nas oczywistego. To truizm, ale godny szczególnego podkreślenia. Otóż co do jednego nie mamy wątpliwości – mieliśmy naprawdę sporo szczęścia, że spotkaliśmy na swojej drodze Profesora Lecha Dubela.

Ad multos annos Panie Profesorze!

Jarosław Kostrubiec, Grzegorz Ławnikowicz

